

bb) když patentní zástupce nebo autorisovaný technik soukromý ze zastupování byli složeni (suspendováni) předsedou úřadu patentního (srv. §§ 29. 41, 44 a 47 cit. nař. z r. 1898 č. 161 ř. z.).

Na konec budiž učiněna zmínka o tom, že všechna tuto uvedená ustanovení v platnost vešla právě 1. lednem 1899.

Zástupci zákonní.

Právo zástupčí spočívá na zmocnění (dobrovolné zastoupení) nebo zakládá se v nařízení zákonném (zastoupení soudem zřízené) nebo konečně nachází důvod svůj přímo v zákonu (zastoupení zákonné). Zástupci zákonnými jsou :

I. M a n ž e l.

Právo manželovo k zastupování manželky své vysloveno jest zásadně v §§ 91 a 1034 o. o. z.; předpisy zvláštní obsahuje zákonník občanský v §§ 1238 a 1239 vzhledem ku správě jmění. Manžel jest tedy oprávněn zastupovati ženu svou ve všech osobních záležitostech, v majetkových záležitostech jejích v mezích stanovených v cit. §§ 1238 a 1239. Při tom se předpokládá, že manžel sám jest svéprávným. Je-li žena ještě nezletilou, přísluší manželu jejímu právo zástupčí jediné, pokud běží o její osobní záležitosti, kdežto v majetkových věcech jejích má otec její postavení kuratora, a možno ovšem, že propůjčí manželu postavení kuratora i soud sám. Manžel jakožto zákonný zástupce choti své povolán jest v jejím jménu vznášeti žaloby k zavedení civilního procesu (rozh. nejv. soud. dv. ze dne 12. srpna 1879 č. 7512, ze dne 25. ledna 1871 č. 650); dále oprávněn jest žádati za manželku svou o knihovní zápis práv a o výmaz břemen (§ 77 knih. z.), zastupovati ji jakožto soukromou žalobkyni nebo soukromou účastnici v řízení trestním (§ 50 tr. ř.), vznést za ni stížnost zmateční a odvolání z rozsudku soudu sborového (§§ 282 a 283 tr. ř.) a rovněž i z rozsudku soudu porotního (§ 346 tr. ř.), podati v její prospěch návrh na obnovu řízení trestního (§ 354 tr. ř.), vznést odvolání z rozsudku soudu okresního (§ 465 tr. ř.).

Co se tkne zastupování při správě jmění, stanoví se v cit. již shora §§ 1238 a 1239 o. o. z. takto: Pokud by manželka neodporovala, platí právní domněnka, že svěřila svému muži jakožto zákonnému zástupci svému správu svého volného jmění. Manžel má v té příčině všeobecně postavení zmocněného správce věcí (kuratora), avšak ručí jen za kmenový statek nebo kapitál; o užitečných těžených po čas správy nemusí klásti účtů, nebylo-li ovšem něco jiného ujednáno, účet tento pokládá se za vyrovnaný do dne, kterého správa zrušena jest. Dle obsahu zákonných ustanovení těchto přísluší manželu co do užitků ze jmění manželce jeho přináležejícího a jím spravovaného neobmezené právo zástupčí v tom směru, že jest po zákonu oprávněn k oněm právním činům, při nichž není nebezpečí nebo dokonce přímé újmy pro jmění toto. Dle toho sluší též rozhodnouti i onu kontroverzi, zda potřebí má manžel pro případy vyhrazené v § 1008 o. o. z. speciální plné moci; moci této potřebí má k právním činům dotýkajícím se kmenového jmění ženina, tak ku př. ke koupi (rozh. ze dne 3. února 1869 č. 12.771), k poskytnutí zápůjčky (rozh. ze dne 7. srpna 1878 č. 15.466), k uzavření smíru (rozh. ze dne 20. června 1882 č. 6073) a j. v.; speciální plné moci potřebí nemá k právním činům dotýkajícím se jen užitků majetkových.

Zástupčí moc manželova, pokud pojímá v sobě správu jmění manželčina, končí odporem manželčiným, zahájením konkursu o jmění některého z manželů; rozvodem, jakož i rozloučením manželství zaniká kterékoli právo zástupčí manželovi příslušející.

II. Otec jest zákonným zástupcem svých nezletilých manželských dětí; právo toto vykonává základem své otcovské moci a přísluší mu v tomto postavení po výtce ještě tato oprávnění: otec udílí neb odpírá své přivolení ku sňatku dítek svých a smí (za trvání moci otcovské) manželství bez jeho přivolení uzavřené bráti v odpor pro neplatnost jeho (§§ 48 a 49 o. o. z.); otec spravuje jmění svých nezletilých dětí, pečuje o zachování kmenového jmění, vynakládá příjmy z něho na výchovu dítek, ukládá případné přebytky na úrok (nebo vůbec výnosným způsobem srv. §§ 149, 150, 152 o. o. z.); otec udílí neb odepírá svolení své k oněm jednáním právním, jimiž berou na se nezletilé děti závazek nějaký (§§ 152, 865 o. o. z.; výjimka z toho stanovena v § 151 o. o. z.); otec má dáti přivolení své i pro ten případ, když má nezletilé dítě jeho vstoupiti do určitého povolání, jako: do duchovních řádů, do stálého vojska, k finanční stráži; otec jest zástupcem dítek svých v rozepřích právních, vyjímaje případ, když jde o jmění, ve příčině jehož nezletilec po zákonu občanském volně nakládati může; otec může žalobou vymáhati pohledávky dětí svých bez vrchnoporučenského schválení (rozh. ze dne 27. dubna 1858 č. 3621), jsa oprávněn dále za nedospělé děti zažádati o knihovní zápis práv a knihovní výmaz závad (§ 97 kn. z.). V procesu trestním přísluší otci právo zastupovati děti a za ně chápati se prostředků právních podobně jako manžel za manželku svou tak činiti může (srv. svrchu pod č. I.).

III. Jakkoli prvotně cit. § 1034 o. o. z. uznává jen vzpomenuté a právě vylíčené zástupčí právo manželovo a otcovo jakožto právo zakládající se bezprostředně v zákonu samém a následkem toho pokládati dlužno vlastně jen tyto dva zmocněnce za zákonné zástupce v nejužším slova smyslu, přece shledáváme i jiné případy, kde zákon určitým právníckým podnětům poskytuje zvláštní své ochrany a o jich náležité zastoupení pečuje. Sem náleží předkem nezletilci, již nemají otcovského zastoupení, jakož i ti, kdož úplně zbaveni jsou užívati rozumu svého neb aspoň nemají způsobilosti k tomu, aby následky činů svých rozpoznali, dále marnotratníci soudem prohlášení, nepřítomné osoby a konečně osoby právnícké, jako na př. obce, spolky, duchovní a jiné korporace a nadání všeho druhu. Zastoupení těchto zákonem upraveno jest dílem předpisy o. o. zákonníka, dílem i zvláštními podměty právních odnášejícími se k dotýcnému subjektu a lze zmocněnce na základě takovýchto zákonných předpisů povolané na rozdíl od zástupců svrchu pod č. I.—II. naznačených nazvati zákonnými zástupci v širším slova smyslu. Sem náleží:

a) poručník vzhledem k svému poručenci (srv. §§ 233—236 o. o. z.) — (srv. též čl. »Poručenství«);

b) kurátor vzhledem k opatrovanci (§ 282 o. o. z.), viz čl. »Kurátor«;

c) představený obce (čl. VIII. zák. ze dne 5. března 1862 č. 18 ř. z.);

d) předseda spolku (§ 4 zák. ze dne 15. listopadu 1867 č. 134 ř. z.; § 9 zák. ze dne 26. listopadu 1852 č. 253 ř. z.); viz též čl. »Spolky«;

e) místní představení náboženských řádů a kongregací (§ 5 min. nař. ze dne 13. června 1858 č. 95 ř. z.).

f) v ostatních případech zákonného zastoupení budiž srovnán čl. Společnosti akciové, Společenstva, Obce farní, Nadace. Konečně lze i správce konkursní podstaty počítati k zákonným zástupcům v širším slova smyslu; blíže o tom viz čl. »Konkurs«.

Zastupitelství obecní viz Obce.

Zastupitelství okresní viz Okresy.

Zastupitelství státní.

A. Část všeobecná.

I. Pojem a dějinný vývoj.

Zastupitelství státní (státní nadvláda) jest úřad spravedlnosti, jemuž přísluší ve jménu státu stíhání trestní; v některých zemích povoláno jest zastupitelství státní též k součinnosti při civilních věcech a má určitý obor působnosti, jakožto orgán dozorcí ve správě justiční. V rakouském řízení trestním jest zastupitelství státní trestním justičním úřadem podřízeným soudu a majícím vynikající podíl v pravosudí trestním. Původ tohoto státního orgánu právního hledati sluší ve Francii. Pojíce se ku stálým soudům říšským (parlamentům), vytvořila se tam po straně úřadu soudcovského stálá procesní zastoupení králů k vymáhání záležitostí fiskálních (gens du roi, procureurs du roi). Generálním prokurátorům při parlamentech byli podrobeni prokuratoři při královských soudech. Působnost generálního prokurátora ve Francii vztahovala se na hájení práv státu; mimo to příslušela mu ve mnohých směrech moc disciplinární v zájmu konání spravedlnosti. S nápodoběním této instituce jakožto orgánů státního zastupitelstva shledáváme se ve státech, kde zjednálo si platnosti právo francouzské jako v Belgii, Holandsku a v zemích na levém břehu Rýna.

Moderní forma instituci této dána byla zákonodárstvím císaře Napoleona I. a to francouzským řízením trestním ze dne 17. listopadu 1808 a zákonem o organizaci její pojednávajícím ze dne 20. dubna 1810. Zastupitelství státní uvedeno v život ve Francii, jakožto justiční úřad pro věci práva a řízení trestního se dotýkající, kdežto nyní ve většině států vykázáno jemu jen postavení veřejného žalobce ve věcech trestních. Avšak téměř ve všech evropských rádech trestních proráží typ francouzského nadvlády státního, a toliko v Irsku, Skotsku a v Severní Americe nese instituce zastupitelství státního ráz samostatný a uchylující se naprosto od vzoru francouzského. V rakouské polovici říše pojata byla instituce zastupitelství státního již do řádu trestního ze dne 29. července 1853, nabyla však v nyní platném řádu trestním ze dne 30. června 1873 rázu daleko významnějšího tím, že soustava stran (žalobce a obžalovaný), zásada rovnocennosti ve všech směrech došla výrazu v řízení trestním. Motivy k řádu trestnímu poznamenávají v té příčině: »Princip obžaloby může označovati jen ten požadavek, že zřízením zvláštních úředníků, jimž svěřeno jest stíhání zločinů, učiněn býti má konec onomu stavu, kdy soudce má na práci obžalobu, obranu a vzájemnou jich závažnost, a kdy vedle svého nejbližšího a nejdůležitějšího úkolu obstarávati má ještě záležitosti žalobce i obhájce k úkolu tomuto se pojící, mezi sebou vzájem však si odporující. Oprávněnost tohoto požadavku jest nyní všeobecně ovšem uznána, a může proto té doby se jednati o to, aby se úplná jasnost zachovala o smyslu a rozsahu toho, co se onomu požadavku přiznává. Jisto jest, že požadavek tento nebyl asi proto vznesen, ježto se shledalo, že v řízení dřívějším ne-